

AL PERE CANTURRI

SFG/ANA

Mil gràcies a la Biblioteca Nacional per haver-me permès escriure aquest petit article sobre Pere Canturri Montanya, que va ser ministre de Cultura del 1994 al 1998, període en el qual vaig tenir el privilegi de treballar al seu costat.

Diu el filòsof i físic francès Étienne Klein que el temps no és res. El temps no passa, el temps se succeeix a si mateix, no passa mai, només són els moments, que passen. La presència del temps és sempre constant, i remarca que el temps garanteix l'instant present i que som nosaltres que passem: *"Le temps ne passe pas, il fait passer la réalité."* I de tot allò ja fa vint anys!

Sota l'impuls del Govern del qual va formar part Pere Canturri del 1994 al 1998 i tal com recollia el programa del debat d'orientació política del 14 de juny del 1995, l'apartat de cultura va ser obra personal seva i hi figurava que calia trobar una nova ubicació a la Biblioteca Nacional. Ell va negociar personalment amb la Fundació Clara Rabassa el contracte per rehabilitar la casa Bauró i ubicar-la-hi. El seu primer projecte va ser una realitat el 10 de setembre de 1996, data en la qual fou inaugurada. Quedaven separats el fons de la Biblioteca Nacional i el fons de la Biblioteca Pública.

Ja fa vint anys que la Biblioteca Nacional es va instal·lar a la casa Bauró, després d'haver estat una colla d'anys en un espai reduït i obscur de les instal·lacions que ocupa actualment la Biblioteca Pública del Govern.

QUAN NECESSITAVA CONSULTAR UNA REFERÈNCIA BIBLIOGRÀFICA, UN ARTICLE, RECORDO QUE HI ANAVA SOVINT, A LA BIBLIOTECA. ERA UN BOCÍ DE CASA SEVA PERQUÈ ESTIMAVA EL LLOC, EL QUE CONTENIA, I APRECIAVA LES PERSONES QUE HI TREBALLAVEN

Algunes persones van pensar que no era el lloc adequat, que l'espai era massa petit i que mal per mal ja estava bé on era. És evident que tot és millorable, però crec que va ser una bona iniciativa perquè es va poder rehabilitar l'edifici i va permetre embellir la placeta Sant Esteve, donar vida i identitat al barri antic d'Andorra la Vella, i sobretot dignificar el fons bibliogràfic d'Andorra. De la voluntat de donar a conèixer el seu fons van aparèixer diversos projectes, com el *Catàleg de publicacions del Govern* (1997), la revista *Exlibris* (1998) i la mostra titulada *Viatge de ploma i paper*, que es va fer a la sala d'exposicions del Govern (1996). Es va tractar d'una exposició d'il·lustracions i de gravats del segle XIX en la qual es van aplegar 106 gravats, recollits en llibres, revistes, publicacions periòdiques i que va tenir força èxit de públic. Pere Canturri va dir en el discurs d'inauguració: *"Viatge de ploma i paper no és una exposició qualsevol sinó que és la nostra història. Els estrangers ens interpretaven a través de la vestimenta o pensaven que érem gent de taverna."* (*Informacions*, 20 de desembre de 1996, núm. 1110).

SFG/ANA

VA CONTAGIAR EL SEU ENTUSIASME A MOLTES DE LES PERSONES QUE TREBALLÀVEM AL SEU COSTAT, ESTIMAVA ANDORRA I EL PATRIMONI ERA LA NINETA DELS SEUS ULLS

La Biblioteca Nacional és un equipament cultural que des que es va crear ha estat sempre a la parròquia d'Andorra la Vella i que hauria de continuar sent-hi. De ben segur que l'article que han preparat per a aquest *Ex-libris* la Pilar Burgués i la Júlia Fernández per aquests vint anys ens descobrirà molta informació sobre això.

El Pere era un habitual dels llocs, com se sol dir. Quan necessitava consultar una referència bibliogràfica, un article, recordo que hi anava sovint, a la biblioteca. Era un bocí de casa seva perquè estimava el lloc, el que contenia, i apreciava les persones que hi treballaven.

Fins al darrer moment va continuar anant-hi a fer consultes per il·lustrar els treballs que feia, i que resten en mans de la seva família.

Hi anava a consultar materials per a tot el que redactava, perquè no volia mai que ningú escrivís una línia dels discursos i del textos que va fer en la seva etapa de ministre. Tenia facilitat per escriure. Sempre, quan havia acabat, et llegia el text i et demanava què et semblava. Quina memòria que tenia per recordar les citacions biogràfiques. Escrivia a mà en un foli blanc

i sempre amb llapis, amb una escriptura cal·ligràfica molt característica de la gent de la seva edat, i després ho feia "picar a màquina", com deia ell.

Com em solia dir, cal compartir el pa i la sal amb la gent de la terra per estimar-la. Per això va voler homenatjar persones com: Esteve Albert (va ser un homenatge pòstum); Manel Anglada, a l'Auditori Nacional d'Andorra; Sergi Mas i Francesc Galobardes, amb dos grans mostres a la sala d'exposicions del Govern; i Josep Claverol, a qui la Unesco va imposar una distinció. Després, l'estàndard al reconeixement a la tasca duta a terme en l'àmbit cultural l'ha fet Àgora Cultural.

Va contagiar el seu entusiasme a moltes de les persones que treballàvem al seu costat, estimava Andorra i el patrimoni era la nineta dels seus ulls.

Com va dir Xavier Llovera a la revista *Àgora* (núm. 8): "Jo tampoc vaig anar als campaments amb el Pere Canturri", però el coneixia de tota la vida perquè érem veïns del barri antic d'Andorra la Vella.

Dels campaments del Consell General, recordo que em deia que se n'hauria de fer una exposició perquè hi havia moltes fotografies i anècdotes per explicar, i que d'alguna manera, per a un grup bastant nodrit de jovent que ara ja deu apropar-se o haver traspasar la seixantena, resta en la seva memòria una experiència que va marcar llur joventut. A veure si algú s'anima!

SFG/ANA

El període en el qual vaig treballar al Ministeri de Cultura va estar marcat per la recerca d'unes arrels, d'una identitat i de l'anhel de posicionar-la, i això explica, en part, els projectes de la Casa Rull i de la Farga Rossell.

El Sr. Josep Perich, propietari de la casa pairal anomenada casa Rull, al poble de Sispony, un senyor afable i d'una educació exquisida que vivia a Suïssa, va veure que els seus fills, que vivien l'un a Suïssa i l'altre a Sud-amèrica, no tenien gaire interès en la casa pairal.

Es va reunir amb el ministre de Cultura per exposar-li el seu desig de convertir la casa en museu. Entre els dos homes hi va haver química. La iniciativa va reeixir i l'1 de març de 1996 es va signar un conveni segons el qual el Govern prenia en arrendament la casa i el lloguer es rescabava compensant-lo amb la restauració i habilitació fins a la concurrència del cost esmerçat. El contracte també establia l'opció de compravenda a favor del Govern en el cas que el propietari o els seus hereus la volguessin vendre. El Museu Casa Rull es va inaugurar el juny de l'any 2000 i la compra es va efectuar l'any 2002.

Els serveis de Patrimoni Cultural s'hi van posar a treballar de valent liderats per Berna Garrallà, Xavier Llovera i Marta Planas. En aquest espai interpretatiu s'hi expliquen els conceptes de família i d'organització social d'una de les *cases bones* de la parròquia de la Massana.

Un altre gran projecte que sorgeix en aquella època va ser el d'*Homes de ferro*, que ha permès consolidar, amb el pas dels anys, un projecte de turisme cultural

a Ordino juntament amb la mina de Llorts, el circuit d'escultures (va ser una iniciativa posterior), les mines de la collada dels Meners, on va rivalitzar amb Xavier Llovera per veure qui les descobriria primer, i la Farga Rossell. A la Farga Rossell, s'hi van fer les primeres excavacions arqueològiques l'any 1996, després que l'any 1995 el patrimoni de Casa Rossell passés a mans de l'Estat Andorrà. Va ser inaugurada l'any 2002. Ell va creure -perquè val a dir que era tossut- que de les ruïnes es podia alçar de nou la farga. El martinet va tornar a repicar més de 100 anys després. Perquè aquesta infraestructura cultural fos una realitat va haver de convèncer l'equip del Govern per destinar-hi una partida important dels pressupostos.

Quan tornava a casa després d'un dia de treball encara tenia temps per pensar i escriure.

Recordo que un matí del 1995 a primera hora em va venir a veure i em va explicar que tenia una espina clavada i que se l'havia de treure. De cap manera podíem restar indiferents a la casa de totxos que hi havia al costat de l'església de Santa Coloma i calia enderrocar-la. Va posar la primera pedra i va obtenir el suport del Govern. Van ser anys de negociacions i batalles judicials que van permetre l'enderrocament de l'edifici amb la consegüent indemnització a la família; molts anys després el projecte ha culminat en part amb el acondicionament que n'ha fet el Comú d'Andorra la Vella.

Durant la seva etapa de ministre va impulsar la Llei del patrimoni cultural. En un primer moment, amb l'ajut de

Fons Biblioteca Nacional d'Andorra

la Unesco com a agència governamental experta en temes de patrimoni, perquè tenia molt clar que les ordinacions del Consell General no eren suficients per preservar el patrimoni cultural immoble, i més endavant amb la col·laboració dels Serveis de Patrimoni i amb l'ajut d'un jurista català i un d'andorrà. Finalment, la Llei va ser aprovada el juny del 2003 per unanimitat. Va ser modificada el juliol del 2014, amb un dels primers resultats negatius pel que fa a l'impacte sobre el patrimoni cultural: la construcció d'una estació de servei en l'entorn immediat del pont de la Margineda, declarat bé d'interès cultural.

A MÉS DE SER EL MEU MINISTRE TAMBÉ VA SER EL MEU AMIC. ENS QUEDA PENDENT UNA VISITA A TOTS ELS GRAVATS RUPESTRES D'ANDORRA I UN DINAR; ALGUN DIA HO FAREM

Acompanyat i assessorat per Montse Badia, va donar suport a la defensa de la llengua catalana amb la publicació del primer estudi sociolingüístic de la població d'Andorra, la creació de la Llei d'ordenament de l'ús de la llengua oficial, que finalment va ser aprovada el 16 de desembre de 1999, i les primeres campanyes de promoció de l'ús del català.

Un altre projecte pel qual va lluitar va ser el del Museu Nacional. Es van cercar diverses localitzacions i s'hi va començar a treballar però no va poder prosperar.

D'aquella època data, també, la primera exposició d'àmbit internacional que es va poder fer a Andorra amb la col·lecció Carmen Thyssen Bornemisza, titulada *El paisatge català, del naturalisme al noucentisme*, dins la col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza. Vint anys després d'aquella iniciativa, una part del fons estarà exposada en un museu situat a la part alta d'Escaldes-Engordany.

A la carta que va adreçar al cap de Govern en plegar de les seves funcions l'any 1998 deia que la cultura havia estat la seva vida. Durant el seu mandat es va dedicar en cos i ànima a la seva passió i durant aquest curt període va poder fer el seu somni realitat i ens hi va engrescar a tots com sempre havia fet amb les persones que l'envoltaven.

A més de ser el meu ministre també va ser el meu amic. Ens queda pendent una visita a tots els gravats rupestres d'Andorra i un dinar; algun dia ho farem.

Et recordaré sempre com recordo els mestres que em van marcar, perquè vas ser un pedagog per a molts de nosaltres. Ens vas educar amb l'exemple, que és l'única manera d'ensenyar. Tenies capacitat d'acció, resistència, t'agradava superar les dificultats, tenies empatia, convicció, compromís i persistència, i també una personalitat forta.

Quantes recerques encara et deuen haver quedat al calaix...

Potser encara no és el moment, però molt tímidament voldria demanar a les institucions, i molt especialment a les de la capital, que Andorra el recordi en algun indret que porti el seu nom.

Com va escriure Antoine de Saint Exupéry al llibre *El Petit Príncep*: "*Fais de ta vie un rêve, et d'un rêve, une réalité.*"

Crec que ho va aconseguir.

Cristina Martí Torres